

Beteckning: _____

Institutionen för humaniora och samhällsvetenskap

Hur ser religionsämnet ut i dagens skola?
En undersökning baserad på 9 intervjuer av mellanstadieelever

Karin Roos
September 2000

B-uppsats, 5 poäng
Religionsvetenskap

Religionskunskap: uppsats, fältstudier, internationalisering B
Handledare: Stefan Myrgård

Ett stort tack till

Stefan, som haft tålamod med sin många gånger tvivlande elev!

Min familj, som hela tiden stöttat och pushat på mig!

Alla elever, vilka gjorde detta arbete fullständigt!

Mina arbetskamrater, som skickat hem mig för att fullgöra uppgiften!

Innehållsförteckning

1	Sammanfattning	4
2	Bakgrund.....	5
3	Syfte	6
4	Arbetsmetod.....	7
5	Intervjufrågorna	8
5.1	De intervjuade.....	9
5.2	Intervjusvaren	10
	Fråga 1	10
	Vad gör ni på religionstimmarna?	
	Fråga 2	11
	Vet du vad religionskunskap är för ämne?	
	Fråga 3	12
	Tycker du att religionskunskap är ett roligt eller tråkigt ämne?	
	Fråga 4	13
	Skulle du vilja ha fler eller färre lektioner i religionskunskap?	
	Fråga 5	14
	Varför tror du att man har religionskunskap i skolan?	
	Fråga 6	15
	Tror du att din lärare tycker om undervisa i ämnet?	
	Fråga 7	16
	Tror du att dina barn också kommer att få undervisning i religion?	
6	Slutsatser.....	17
7	Källor	18

1. Sammanfattning

Mot bakgrund av att jag har ett stort intresse för religionsämnet och dess breda innehåll, samt att jag hösten 1998 gjorde en undersökning baserad på intervjuer av mellanstadielärare om hur religionsämnet ser ut i dagens skola och hur det borde vara, har jag valt att göra en liknande undersökning hos ett antal elever för att få deras synpunkter på skolans religionsundervisning. Detta mycket för att få en helhetssyn på saken och kunna knyta ihop påsen.

Tillvägagångssättet för denna undersökning har jag försökt att göra så likartad den tidigare som möjligt för att få en något så när rättvis jämförelse och bedömning. De intervjuade går i tre olika skolor i en och samma kommun. Intervjuerna har varierat tidsmässigt, men genomsnittet är ca 15 minuter. Dessa har jag sedan sammanställt efter bästa förmåga, oftast ordagrant men även sammanfattande beroende på elevernas olika förmåga att uttrycka sig.

Även genom denna undersökning har jag fått bekräftelse på att det är dåligt ställt med religionsundervisningen i dagens skola. Eleverna nämner ofta att de har religion när de har historia och samhällskunskap. När eleverna förstår att ämnet innefattar mycket mer än människors tro och de Bibliska berättelserna är de alla i stort sett överens om att ämnet är både intressant och viktigt.

2. Bakgrund

Mitt ämnesval är religionskunskap i årskurs 4–6.

Som individ genomgår man en utvecklingsprocess från födseln ända fram till, som jag ser det, det sista andetaget. Livet är fullt av olika skeenden som påverkar och utvecklar oss människor till att förhoppningsvis bli både kloka och förstående. Detta gäller både unga och gamla, kanske då i högre grad de unga som har ett långt liv framför sig och behöver oss vuxna som förebilder och ”bollplank”, för att kunna bearbeta och hantera sina funderingar om livets både stora och små frågor.

Under min utbildning till lärare var jag vid vissa tillfällen ute i skolans värld och fick där ta del av undervisningen. Vid ett av dessa hade jag förmånen att ha en lärare (handledare) som såg vikten av att diskutera livsfrågor med eleverna, vilket också var mycket uppskattat. Jag märkte en viss skillnad på dennes elever och andras. Just denna klass var i mina ögon lugnare och mer harmoniska än övriga, vilket läraren själv hade som förhoppning.

Min tidigare undersökning (examensarbete) bland mellanstadielärare visade att religionsämnet har en tendens att bakas in i de andra SO-ämnena. Lärarna ansåg alla att ämnet är viktigt, men att det ställs ofta åt sidan för de andra ”viktigare” ämnena, vilket flertalet också hade dåligt samvete för.

När jag idag själv utövar läraryrket och dagligen ställs inför situationer där det visar sig att eleverna ofta lider brist på bland annat empati gentemot sina kamrater så känner jag en frustration över hur mycket man som lärare kan beröva barnen då man inte ger dem en chans att bearbeta och diskutera sina funderingar och aggressioner från tidig ålder. Det är ju vi vuxna som ska vara goda förebilder till våra kommande arvtagare av just dessa, om inte vad händer då?

Med denna bakgrund vill jag göra en undersökning om elevernas egna åsikter om religionsämnet. Min förhoppning är att de ska se mer positivt på ämnet än vad många av deras lärare gör och kanske i slutändan inse ämnets viktiga betydelse för allas framtida välbefinnande.

3. Syfte

Mitt syfte med detta arbete är att få en inblick i skolans religionsundervisning och då på mellanstadiet (åk 4-6). Jag vill genom att intervjua elever ta del av just deras åsikter om ämnet religion bland annat deras intresse för ämnet, ämnets innehåll och betydelse. Man säger ofta att från barn kommer sanningen, vilket jag hoppas på i detta fall.

4. Arbetsmetod

Som arbetsmetod har jag som i mitt tidigare arbete använt mig av intervjuer av mellanstadieelever. Denna metod har varit mest givande eftersom mina frågor ibland krävt både förklaringar och diskussioner. Den personliga kontakten anser jag också vara av stor betydelse eftersom jag har haft med barn att göra. Det har också varit ett bra sätt att skapa förtroende och fram för allt visa eleverna att jag tar dem på allvar och visar dem min respekt för deras åsikter.

Den enda informationen eleverna fick före min ankomst, enligt lärarna, var att de skulle bli intervjuade av mig för ett arbete jag höll på med. Eleverna själva hade frivilligt fått anmäla sitt intresse för min utfrågning, vilket jag ser som positivt, eftersom det tyder på nyfikenhet från elevernas sida. Det kan ju faktiskt också vara ett sätt för att slippa ifrån en tråkig lektion, men det är ju inte min sak att avgöra så jag går på mitt första utlåtande.

Under intervjuerna har jag verkligen fått anstränga mig för att hålla mig så neutral som möjligt, vilket jag förmodligen misslyckades med ibland. Det är betydligt svårare att "lura" elever än vuxna, för oftast ser de rakt igenom en. Intervjuerna är inspelade på band för att göra det enklare för mig själv att i efterhand tolka och återge svaren så korrekt som möjligt.

Min undersökning bygger på 7 frågor och i vissa fall förklaringar och tydliggöranden av dessa, vilket redovisas under rubriken intervjufrågor. Svaren har jag i möjligaste mån försökt återge så ordagrant som möjligt. Efter varje frågesammanställning har jag, under rubriken "diskussion", angett mina egna reflektioner över vad jag kommit fram till av de svar jag fått. Jag vill gärna poängtera att mina reflektioner inte är några definitiva svar eller något slags facit på hur alla elever tycker och tänker om religionsämnet, men kanske en liten indikation på dess läge i dagens undervisning.

5. Intervjufrågorna

De frågor som jag ställt till eleverna presenterar jag här. När jag ställde min Första och andra fråga märkte jag att flertalet elever inte visste vad ämnet innefattade! Därför blev jag tvungen att förklara detta för att kunna fortsätta intervjuerna, vilket jag redovisar kortfattat under fråga 2.

Frågorna har ibland kommit i olika följd under samtalens gång, men redovisas i följande ordning:

Fråga 1: Vad gör ni på religionstimmarna?

Fråga 2: Vet du vad religionskunskap är för ämne?

Eftersom de flesta inte visste vad ämnet innefattar fick jag här förklara att det inte bara handlade om Gud, Jesus och Bibeln utan även om kärlek, orättvisor, mobbing, döden mm.

Fråga 3: Tycker du att religionskunskap är ett roligt eller tråkigt ämne?

Fråga 4: Skulle du vilja ha fler eller färre lektioner i religionskunskap?

Fråga 5: Varför tror du att man har religionskunskap i skolan?

Fråga 6: Tror du att din lärare tycker om att undervisa i ämnet?

Fråga 7: Tror du att dina barn också kommer att få undervisning i religion?

5.1 De intervjuade

De elever som jag intervjuat går samtliga på två olika skolor i Bollnäs kommun. De intervjuade är nio till antalet, två pojkar och sju flickor och tre från varje årskurs i mellanstadiet. Jag hade föredragit en mer jämn fördelning på pojkar och flickor, men uppdraget var ju frivilligt. Samma fenomen uppstod i mitt tidigare examensarbete och vad detta beror på har jag mina aningar om, vilket jag däremot inte tänker ta upp i detta arbete.

Eftersom mitt första ”offer” frågade mig om läraren fick veta vad just denne sagt så lovade jag på heder och samvete att så inte var fallet. Det är nog inte så lätt alla gånger om man är osäker och rädd för att säga fel. Därför började jag varje efterföljande intervju med att förklara att deras namn inte skulle nämnas i mitt arbete, vilket jag tror hjälpte till för att få mer ärliga svar. Under rubriken ”intervjusvar” är därför eleverna enbart kallade för **elev 1**, **elev 2** osv. Däremot kan jag berätta att årskurs 4 representeras av elev 1-3, årskurs 5 av elev 4-6 och till sist årskurs 6 av elev 7-9.

5.2 Intervjusvaren

Fråga 1 – Vad gör ni på religionstimmarna?

Elev 1

– Jag vet inte.

Elev 2

– Jag vet inte riktigt vad det är.

Elev 3

– Lyssnar på fröken när hon pratar.

Elev 4

– Vi har läst och fått papper med olika uppgifter. Det finns många statyer i Bollnäs kyrka och vi läste om dom och sen fick vi frågor.

Elev 5

– Vi har inte börjat med det än, men vi ska idag.

Elev 6

– Vi ska börja idag eller kanske var det i morgon.

Elev 7

– Vi läser om olika saker, om vad olika människor tror.

Elev 8

– Läser böcker och forskar om vissa gudar i historieböckerna.

Elev 9

– Vi har läst om olika människors tro.

Diskussion

Barn ger oftast korta och ärliga svar, vilket stämmer in även här. Däremot blir jag fundersam över att flertalet elever verkar väldigt osäkra på vad ordet religion egentligen står för och vad som är brukligt att göra på dessa lektioner. Två av eleverna säger att de ska precis börja med religionskunskap men svarar egentligen inte på min fråga. Vad kan detta bero på? Kan det vara så illa att de inte har haft ämnet tidigare eller har de haft ämnet men inte vetat att det var religion de sysslade med. Det sistnämnda är nog det mest trolig.

Fråga 2 – Vet du vad religionskunskap är för slags ämne?

Elev 1

– Jag tror att det är vad andra människor tror och så dära och vad folk tror idag. Vi har pratat om mobbing och vad som är rätt och fel.

Elev 2

– Vi har nog inte haft såna lektioner. Mobbing har vi pratat om. När vi pratat om olika länder så har det nog varit med.

Elev 3

– Ja, men det är svårt och förklara. Kan inte. Kanske i historien. Mobbing pratar vi i alla fall ofta om.

Elev 4

– Ja, hur det var förr. Livsfrågor bredvid när något har hänt.

Elev 5

– Ja, hur det var förr och vad som hände.

Elev 6

– Det handlar om förr i tiden, om kungar och lagar. Vad som har förändrats. Det är lite svårt att förklara. Vi har gjort specialarbete om gudarna, funderat, repeterat och skrivit i historieböckerna.

Elev 7

Först efter förklaringen av ämnet säger eleven att de nog har pratat en del om orättvisor, mobbing och en del om invandrarnas liv.

Elev 8

Vet att man bara pratat om sådana saker när det hänt något på skolan. Efter en stunds eftertanke så säger eleven att man pratat om "ramadan" för ett tag sedan och att det var intressant.

Elev 9

– Det handlar om Gud och sånt. Vi får lära oss mer om det när vi ska konfirmera oss. För ett tag sen var det en kille som blev misshandlad här på skolan och då prata vi mycket om hur man ska vara mot varandra. Det var otäckt!

Diskussion

Ja, här får man en rätt så klar bild av elevernas syn på vad religionskunskap är för slags ämne. Man har ofta pratat om saker som ämnet innefattar, men inte vetat om det. Det spelar kanske inte någon roll vare sig för dem eller för lärarna, huvudsaken är att det tas upp. Men enligt min åsikt så tar man ifrån barnen vetenskapen om ämnets dignitet och intressanhet. Personligen tror jag att ämnet skulle stå högt på önskelistan om eleverna bara fick chans att ta del av detta.

Fråga 3 – Tycker du att religionskunskap är ett roligt eller tråkigt ämne?

Elev 1

– Ja, när vi har pratat om vikingarna och vad dom trodde.

Elev 2

– Vet inte, roligt kanske att få veta vad andra tror och vad man får och inte får göra.

Elev 3

– Tråkigt! När jag frågar varför svarar eleven: – Det är bara så.

Elev 4

– Sådär, ibland roligt och ibland tråkigt. Det beror på om det är något intressant.

Elev 5

– Det varierar. Ibland är det roligt när man får se någon film om Jesus och så där. Tråkigt med frågor och leta svar.

Elev 6

– Intressant, men jag gillar det inte så hemskt mycket.

Elev 7

– Ganska roligt om man fick arbeta med det du sa, kärlek och så.

Elev 8

– Inte så jättekul. Det känns löjligt. Jag tror inte det har funnits någon Gud.

Elev 9

– Nu när jag vet mer verkar det vara roligt.

Diskussion

Jag får här en indikation på hur eleverna tagit till sig min förklaring av ämnet, ju högre upp i åldrarna desto bättre har de förstått ämnets innehåll. Jag har fått uppfattningen att man arbetar alldeles för mycket med föråldrade metoder, som till exempel alla dessa frågor som det ska letas svar på. Osäkerheten hos de flesta av eleverna är något som jag upplever som negativt, vilket verkligen skulle behövas träna upp. Däremot ser jag positivt på att flertalet nu tycker att ämnet inte är så tråkigt, men det beror förstås på vad man skulle arbeta med.

Fråga 4 – Skulle du vilja ha fler eller färre lektioner i religionskunskap?

Elev 1

– Jag tror säkert att jag skulle vilja ha fler lektioner.

Elev 2

– Jag tror på Gud, men vill nog inte hålla på med det i skolan. Det beror nog lite på också vad man pratat om.

Elev 3

– Nej, det vill jag inte ens lära mig. Jag vill inte veta vad andra tror, det är jobbigt att höra på. Kanske om rätt och fel.

Elev 4

– Nej, inga fler. Kanske om vad som händer efter döden.

Elev 5

– Ja.

Elev 6

– Jag vet inte, kanske.

Elev 7

– Kanske lite till.

Elev 8

– Jag skulle vilja ha fler.

Elev 9

– På den här skolan skulle det nog behövas fler! Jag skulle i alla fall vilja ha fler.

Diskussion

Fyra av eleverna skulle vilja ha fler lektioner, medan resten är lite osäkra. Från början är två av dessa helt emot men efter en kort stunds eftertanke ändrar de sig till att det kanske skulle vara bra om det då handlar om rätt och fel, och om vad som händer efter döden. Det kanske är dessa elever som skulle vara i störst behov av fler lektioner, för att komma till rätta med sig själva och sina tankar om livet. Denna fråga kanske även är jobbig att ta ställning till om man inte är så insatt i ämnet och dess innehåll. Elev 9 anser att det skulle behövas efter som det har skett tråkiga saker på dennes skola. Detta svar ser jag som väldigt insiktsfullt av en så ung elev. Som jag ser det har eleven förstått att ämnet är viktigt och kan vara till stor nytta. En elev säger också att hon tror på Gud men vill inte prata om det i skolan, vilket måste accepteras för i dagens skola är det inte många som har styrkan att dela med sig av sin tro. Detta beror nog tyvärr på det tuffa klimat som ofta råder på skolorna idag.

Fråga 5 – Varför tror du att man har undervisning i religionskunskap i skolan?

Elev 1

– Ja det kan vara bra att veta sånt när man träffar andra människor och att man inte står där bara där och fattar ingenting när dom pratar om sin religion.

Elev 2

– Mobbing och sånt för att sätta stopp för sånt. Sen kan det vara kul att veta vad andra tycker. När man jobbar med historia. Historia är väldigt roligt!

Elev 3

– Har inte en aning.

Elev 4

– För att lära sig hur det var förr och kunna utveckla framtiden.

Elev 5

– För att vi ska lära oss om saker och ting.

Elev 6

– För att man ska lära sig hur det var förr.

Elev 7

– Kunna lära sig om vad andra människor tror och om Gud.

Elev 8

– Kunna lite om gudar och samhällskunskap och sånt som du sa; andra folkslag och vad dom tror.

Elev 9

– För att vi ska lära oss mer om andra och hur vi ska vara mot varandra.

Diskussion

Åter igen blir jag påmind om att eleverna ser religionsämnet som historia och samhällskunskap, vilket i viss mån stämmer men samtidigt inte. Ingen av eleverna har därför gett något felaktigt svar, för det är ju hur dom ser på saken. Däremot blir jag besviken över att ingen av deras lärare har insett ämnets möjligheter för att förebygga elevernas eget välbefinnande, vilket behövs mer än någonsin i dagens samhälle.

Fråga 6 – Tror du att din lärare tycker om att undervisa i ämnet?
– Om, varför det?

Elev 1

- Jag tror hon tycker om det.
- Jag vet inte riktigt.

Elev 2

- Det vet jag inte.

Elev 3

- En del och en del tycker väl inte det; beror väl på om dom gillar det. Förresten så gillar väl alla lärare att lära barn.

Elev 4

- Hon tycker nog att det är kul.
- Vet inte.

Elev 5

- Tycker nog att det är kul eftersom vi ska ha en speciell fröken till det?
- Hon kanske kan mycket.

Elev 6

- Hon tycker det är kul för det har hon sagt.

Elev 7

- Det verkar som hon tycker det.
- Jag vet inte.

Elev 8

- Ja, det tror jag.
- Det verkar så.

Elev 9

- Jag vet inte om hon gillar det. Hon ska väl det?

Diskussion

Det är alltid svårt att svara för vad någon annan tycker och tänker, men här verkar svaret vara enhälligt ja. Däremot varför lärarna i så fall gillar ämnet har dom svårare att ge svar på. Kanske är det som elev 3 och 9 säger att lärare ska väl tycka om det eftersom dom är lärare. Att svaret blev så enhälligt kanske har sin förklaring i att eleverna inte vill prata illa om sina lärare eftersom dom kanske är osäkra på vad jag kommer att göra med materialet. ”Det vore ju dumt om läraren fick se att jag inte har så höga tankar om honom eller henne.” Läraren som själv sagt att det är roligt med religion borde också ha talat om för eleven varför, i alla fall för mitt arbetes skull, men man kan tyvärr inte få allt här i världen.

Fråga 7 – Tror du att dina barn också kommer att få undervisning i religion?

Elev 1

– Ja, det tror jag.

Elev 2

– Ja.

Elev 3

– Dom måste väl det.

Elev 4

– Dom läre väl.

Elev 5

– Ja, det tror jag.

Elev 6

– Jag vet inte riktigt.

Elev 7

– Jag tror nog det.

Elev 8

– Kanske, vet inte.

Elev 9

– Ja, det kommer dom nog att få göra.

Diskussion

Om framtiden är det svårt att sia, men dom flesta tror att deras barn kommer att få religionskunskap i skolan. Några menade att dom skulle bli tvungna och då kan jag inte låta bli att fundera på hur deras barn kommer att känna inför ämnet om låt oss säga 20 år. Hur det än blir så är det ju vi vuxna som påverkar våra barn i det mesta och skolan är inget undantag. Vi vuxna ska ju föregå med gott exempel och detta är extra viktigt under skoltiden, vilket jag tror dom flesta håller med om. Dessa svar på fråga 7, som jag tolkar det, bådär gott inför framtiden när det gäller religionsämnet.

6. Slutsatser

Intervjuerna av eleverna i årskurserna 4-6 har gett följande resultat:

1. Vad man gör på religionstimmarna är man över lag osäker eller helt ovetande om.
2. Eleverna vet inte vad ämnet religion egentligen innebär.
3. Huruvida ämnet är roligt eller ej beror i första hand på det egna intresset.
4. Om det egna intresset är stort för just det precisa området inom ämnet är också önskvärt med fler lektionstillfällen.
5. Eleverna har uppfattningen att religionsämnet är det samma som historia och samhällskunskap och har därför svårt att se det som en egen enhet. Lärarna själva har tydligen heller inte lyckats med detta.
6. Eleverna i stort har väldigt höga tankar om sina lärare och deras intresse för ämnet. Orsaken till detta är man däremot mindre säker på.
7. När det gäller religionskunskapsundervisningen i framtiden så tror de flesta eleverna att religionsämnet kommer att finnas kvar.

7. Källor

Roos, Karin: Hur ser religionsämnet ut i dagens skola och hur borde det vara?
Examensarbete, grundskolläraprogrammet åk 1-7, höstterminen 1998.